

THE IMAGE OF TEACHER OF HIGHER SCHOOL**E. G. Gunchenko**

The article deals with the image of teacher of higher school is one of the most important resources which guarantees social prestige, ensures success function of national system of higher education and a particular institute. Today from solving of problem the image of teacher of higher school depends on the effective teaching quality of future specialists for our country.

Key words: *image, professionalism, style, fashion, tolerance, empathy*

Гунченко О. Г. – аспірантка кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ) elenko-08@mail.ru

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Н. В. Фунтікова

УДК 37.032

**ЕМОЦІЙНО-ПОЧУТТЄВА СФЕРА ЯК КОМПОНЕНТ
ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДРОСТАЮЧОГО
ПОКОЛІННЯ****А. І. Дзундза, В. Ю. Літвінова, Є. В. Пранова**

У статті наголошується на необхідності формування емоційно-почуттєвої сфери сучасної молоді як важливого компоненту валеологічної культури.

Ключові слова: *емоційно-почуттєва сфера, валеологічна культура, здоровий спосіб життя.*

Емоційно-почуттєва сфера виступає важливим чинником, умовою і засобом актуалізації сутнісних сил особистості. Її прояви безпосередньо пов'язані з душевним станом, здоров'ям, розумовими процесами і поведінкою людини. Активізація емоційно-почуттєвої сфери молоді, безумовно, є необхідною педагогічною умовою для формування різних граней культури, у тому числі й валеологічної.

Різні аспекти проблеми розвитку емоційно-почуттєвої сфери особистості досліджували низка вчених (Б. Ананьєв, П. Анохін,

В. Дерябін, Д. Джонсон, К. Изард, В. Кеннон, Е. Клапаред, О. Леонт'єв, В. Мясішев, К. Платонов, С. Рубінштейн, П. Симонов, Д. Уотсон та інші). Роль і місце емоційно-почуттєвої сфери у формуванні особистості досліджували Г. Бреслав, О. Гордєєва, В. Лебедінській, Т. Кириленко, А. Кульчицька, Я. Неверович, О. Нікольська, М. Чистякова та інші.

Емоційно-почуттєва сфера у структурі валеологічної культури молоді виявляється як здатність контролювати прояви внутрішніх переживань у професійній і побутовій діяльності й спілкуванні, діяти адекватно до обставин соціальної і професійної взаємодії, виявляти гнучкість і толерантність у взаєминах із колегами. Цей компонент передбачає уміння запобігати стресам, підтримувати душевну рівновагу, впоратися з несприятливими психологічними ситуаціями, протидіяти критичними викликам. Він виявляється у навичках подолання власних слабкостей, дозволяє не потурати шкідливим звичкам [2].

Емоційно-почуттєва сфера як компонент валеологічної культури характеризується усвідомленою внутрішньою підтримкою позитивних емоційно-почуттєвих станів і трансляцією цих станів іншим учасникам валеологічної діяльності. Ефективність цієї трансляції визначається глибиною підключення емоційної сфери як об'єкту так і суб'єкту діяльності. Під час «включення» позитивних емоційних станів стає можливою більш гнучка поведінка у різних складних ситуаціях навчальної та професійно-орієнтованої діяльності. З емоційним благополуччям людини пов'язана оцінка нею самої себе, своїх здібностей і моральних якостей. Емоції, що виникають у процесі будь-якої діяльності, впливають не тільки на результати цієї діяльності, а й загалом на особистісний розвиток людини. На жаль, організація навчально-виховної діяльності часто посилює емоційний дискомфорт учня, студента, що пояснюється, як організаційними вадами, так і недостатньою розвиненістю емоційно-почуттєвої сфери молоді.

Наявність емоційної складової в структурі валеологічної культури пояснюється тим, що потреба у фізичному і духовному самовдосконаленні людини повинна бути задоволена попри неминучі труднощі психологічного і фізіологічного характеру. Саме емоційно-вольова складова й забезпечує валеологічну активність особистості, формує внутрішнє прагнення до оволодіння навичками здорового способу життя (ЗСЖ). При формуванні

емоційно-вольової складової учнів акцент робиться на таких якостях особистості, як відповідальність, наполегливість, рішучість, твердість, цілеспрямованість, організованість тощо. К. Абульханова-Славська наголошує, що якщо в структурі особистості домінують відповідальність, активність і наполегливість, то це допомагає їй зосередитися на отриманні запланованих результатів, передбачити і подолати складнощі, які можуть виникнути на шляху до цілі [1].

Аналіз науково-педагогічних джерел дозволив нам визначити основні цілі формування емоційно-почуттєвої сфери молоді:

- свідомо активізація позитивних емоцій, що сприяє розвиткові позитивних рис характеру і пригніченню негативних;
- розвиток навичок психологічного захисту, тобто заперечення, пригнічення, витіснення різноманітних негативних факторів;
- формування вміння управляти своїми емоційними станами, за необхідності їхнього стримування, або, навпаки, щирого прояву;
- формування навичок емоційної регуляції у навчальній та дозвільній діяльності;
- формування навичок аналізу емоційних станів;
- оволодіння прийомами набуття витриманості і рівноваженості, що допомагає людині управляти собою, власною поведінкою.

Зауважимо, що сучасні школярі, студенти вищих навчальних закладів зазнають гострої потреби у розвитку емоційно-почуттєвої сфери через перевантаженість інформаційно-цифровими комунікаціями. Як відомо сучасні молоді люди мають кілька сотень друзів у соціальних мережах, що, безумовно є підґрунтям накопичення суспільних зв'язків. З одного боку, це позитивний момент: збільшується кількість контактів, які можуть у майбутньому сприяти професійній успішності людини. Чим більше у фахівця буде таких зв'язків, тим ширшим стане його особисте професійне поле. З іншого боку, домінування таких зв'язків позначається на емоційній якості контактів: вони стають більш поверхневими. Через чисельність цифрових друзів, сучасні студенти не мають часу на такі прояви емоцій як співчуття, співпереживання. Тобто, особливістю цифрового покоління сучасних студентів є емоційна холодність, яка створює ілюзію «поверхневості» буття, що може викликати професійну і духовну дезадаптацію. Для сучасних

фахівців, яким необхідний емоційний контакт із суб'єктами професійної діяльності, це може призвести до професійної непридатності, тому розвиток емоційно-почуттєвої сфери дуже важливий не тільки для формування здорового способу життя, а й для професійної самореалізації молоді.

Емоційно-почуттєва сфера як компонент валеологічної культури підростаючого покоління, безумовно, є найбільш орієнтованою на творчий потенціал особистості, оскільки характеризується індивідуальними особливостями сприйняття, підтримки і трансляції валеологічної інформації. Майбутній фахівець набуваючи інформацію про здоровий спосіб життя творчо осмислює, перетворює її, а згодом транслює учням, колегам, оточенню. Ці процеси відбуваються на особистісному рівні під впливом емоційно-почуттєвих факторів [3].

До показників сформованості емоційно-почуттєвої сфери як компоненту валеологічної культури підростаючого покоління ми відносимо:

- внутрішню підтримку позитивних емоційно-почуттєвих станів і трансляцію цих станів іншим учасникам валеологічної діяльності;
- виявлення гнучкості і толерантності у взаєминах із колегами, учнями, поваги до всіх учасників валеологічної діяльності;
- позитивне емоційне сприйняття цінностей ЗСЖ;
- відповідальність і наполегливість в оволодінні валеологічними знаннями і навичками;
- уміння запобігати стресам, підтримувати душевну рівновагу, впоратися з несприятливими психологічними ситуаціями;
- критичну оцінку власних вольових якостей, які виявляються у валеологічній діяльності.

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив нам виділити три рівні розвитку емоційно-почуттєвої сфери як компоненту валеологічної культури підростаючого покоління. Наведемо характеристику цих рівнів за допомогою таблиці 1.

Ми склали опитування для вимірювання рівню сформованості емоційно-почуттєвої сфери підростаючого покоління як компоненту валеологічної культури. Опитуваним необхідно було поставити позначку «+» на обраному варіанті відповіді: 1 – не погоджуюсь; 2 –

Т а б л и ц я 1 .

Характеристика рівнів розвитку емоційно-почуттєвої сфери як компоненту валеологічної культури підростаючого покоління

Компонент валеологічної культури	Показники сформованості	Рівень сформованості		
		високий	середній	низький
Емоційно-почуттєва сфера	Внутрішня підтримка позитивних емоційно-почуттєвих станів і трансляція цих станів іншим учасникам валеологічної діяльності	Демонструє позитивний емоційно-почуттєвий стан, здатність до співпереживання	Існують проблеми з вираженням емоцій	Не контролює власного емоційно-почуттєвого стану
	Виявлення гнучкості і толерантності у взаєминах, повага до всіх учасників валеологічної діяльності, позитивне емоційне сприйняття цінностей ЗСЖ, впевненість у своїх діях	Виявляє гнучкість і толерантність у взаєминах, повагу до всіх учасників валеологічної діяльності, позитивно сприймає цінності ЗСЖ, впевнений у своїх діях	Спілкування з товаришами ускладнене нерівним емоційним станом, нерішучий у власних вчинках	Не виявляє прагнення до спілкування, схильний до індивідуальних форм роботи, не впевнений у своїх діях
	Відповідальність, наполегливість в оволодінні валеологічними знаннями і навичками, критична оцінка власних вольових якостей, які виявляються у валеологічній діяльності	Вимогливий до себе, самокритичний, відповідає за слова і справи, прагне до самовиховання, виявляє об'єктивну самооцінку	Слабка вимогливість до себе, відсутня самокритика, відповідальність	Йде на компроміс із своєю совістю, слово розходиться з ділом, не прислуховується до зауважень на свою адресу, неадекватна самооцінка, потребує психологічної допомоги
	Уміння запобігати стресам, підтримувати душевну рівновагу, впоратися з несприятливими психологічними ситуаціями	Демонструє стресостійкість, душевну рівновагу, може впоратися з несприятливими психологічними ситуаціями	Виявляє слабку стресостійкість, не завжди може впоратися з несприятливими психологічними ситуаціями	Демонструє тривожність, слабку стресостійкість, відсутність душевної рівноваги, потребує допомоги у несприятливих психологічних ситуаціях

скоріше не погоджуюсь; 3 – не можу відповісти; 4 – скоріше погоджуюсь; 5 – погоджуюсь».

Т а б л и ц я 1

Опитування для з'ясування рівня розвитку емоційно-почуттєвої сфери як компоненту валеологічної культури підростаючого покоління

1. Як Ви відчуваєте себе, якщо із здоров'ям у вас все гаразд?						
1.1.	Я спокійний	1	2	3	4	5
1.2.	Я задоволений	1	2	3	4	5
1.3.	Я щасливий	1	2	3	4	5
1.4.	Мені радісно	1	2	3	4	5
1.5.	Мені нічого не загрожує	1	2	3	4	5
1.6.	Я нічого особливого не відчуваю	1	2	3	4	5
1.7.	Ніщо не турбує мене	1	2	3	4	5
1.8.	Я відчуваю впевненість в собі	1	2	3	4	5
1.9.	Я відчуваю себе вільною людиною	1	2	3	4	5
1.10.	Я відчуваю себе успішною людиною	1	2	3	4	5
2. Що Ви відчуваєте, коли дізнаєтеся про погіршення свого здоров'я?						
2.1.	Я відчуваю стурбованість	1	2	3	4	5
2.2.	Я впадаю у паніку	1	2	3	4	5
2.3.	Я планую оздоровчі дії	1	2	3	4	5
2.4.	Я відчуваю почуття провини	1	2	3	4	5
2.5.	Я засмучений	1	2	3	4	5
2.6.	Я роздратований	1	2	3	4	5
2.7.	Я відчуваю себе пригнічено	1	2	3	4	5
2.8.	Я стривожений і сильно нервую	1	2	3	4	5
<i>Продовження таблиці 1.</i>						
3. Ваш емоційно-почуттєвий стан переважно це –						
3.1.	Стан радості і задоволення	1	2	3	4	5
3.2.	Роздуми про добро і зло	1	2	3	4	5
3.3.	Стан конфлікту з совістю	1	2	3	4	5
3.4.	Інтерес і захоплення життям	1	2	3	4	5
3.5.	Почуття провини через порушення норм ЗСЖ	1	2	3	4	5
3.6.	Гармонія внутрішнього світу	1	2	3	4	5
3.7.	Стривоженість, пригніченість	1	2	3	4	5
3.8.	Незадоволеність, невпевненість у собі	1	2	3	4	5
3.9.	Інше (вказати)	1	2	3	4	5
4. Якщо Ви додержуєтеся нормативів здорового способу життя, Ви відчуваєте:						
4.1.	Активний піднесений настрій, орієнтацію на успіх	1	2	3	4	5
4.2.	Впевненість у своїх силах, націленість на подолання труднощів	1	2	3	4	5
4.3.	Задоволеність собою, життям	1	2	3	4	5
4.4.	Почуття рівноваги, комфортний психологічний стан	1	2	3	4	5
4.5.	Мені важко визначити свої почуття	1	2	3	4	5

У наступній таблиці наведемо фрагмент опитування призначеного для вимірювання рівня розвитку емоційно-почуттєвої сфери як компоненту валеологічної культури підростаючого покоління. За допомогою цього опитування ми визначали наявність позитивного емоційного сприйняття цінностей ЗСЖ, сформованість умінь запобігати стресам, підтримувати душевну рівновагу, розвиненість системи вольових якостей.

Зауважимо, що сама процедура опитування сприяла формуванню позитивного ставлення до цінностей здорового способу життя. Натомість, ми можемо констатувати тривожне становище із розвитком емоційно-почуттєвої сфери як компоненту валеологічної культури підростаючого покоління. Із 65 опитуваних школярів і 47 опитуваних студентів опитуваних виявилось лише чотири особи із високим рівнем сформованості цього компоненту. Більш ніж 70% опитуваних мають низький рівень сформованості емоційно-почуттєвої сфери. Опитувані визнали, що не контролюють власного емоційно-почуттєвого стану, вони демонструють тривожність, слабку стресостійкість, відсутність душевної рівноваги, невпевненість у своїх діях, нерозвиненість вольових якостей. Безумовно, таке становище залежить від загальної напруженості у суспільстві, незахищеності від загроз при спілкуванні у мережі Інтернет, емоційної нерозвиненості цифрового покоління сучасної молоді. Проблема формування емоційно-почуттєвої сфери молоді потребує пильної уваги науково-педагогічного загалу.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Абульханова-Славская – М.: Мысль, 1991. – 299с.
2. Панина Т.С., Вавилова Л.Н. Современные способы активизации обучения / Т.С. Панина, Л.Н. Вавилова – М.: Академия, 2007. – 176 с.
3. Якобсон П.М. Эмоциональная жизнь школьника / П.М. Якобсон – М.: Просвещение, 1966. – 180с.

ЭМОЦИОНАЛЬНО-ЧУВСТВЕННАЯ СФЕРА КАК КОМПОНЕНТ ВАЛЕОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ

А. И. Дзундза, В. Ю. Литвинова, Е. В. Пранова

В статье отмечается необходимость формирования эмоционально-чувственной сферы современной молодежи как важного компонента валеологической культуры.

Ключевые слова: эмоционально-чувственная сфера, валеологическая культура, здоровый образ жизни

EMOTIONALLY-PERCEPTIBLE SPHERE AS COMPONENT of VALEOLOGICAL CULTURE of RISING GENERATION

A. I. Dzunza, V. Y. Litvinova, E. V. Pranova

The article emphasizes the need to develop of emotional and sensual sphere of today's youth as an important component of valeological culture.

Keywords: emotional and sensual sphere, valeological culture, healthy lifestyle.

Дзундза А. І. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії ймовірностей і математичної статистики Донецького національного університету (м. Донецьк).

Литвинова В. Ю. – здобувач кафедри теорії ймовірностей і математичної статистики Донецького національного університету (м. Донецьк).

Пранова Є. В. – здобувач кафедри теорії ймовірностей і математичної статистики Донецького національного університету (м. Донецьк).

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор В. М. Алфімов

УДК 378.147.035

ПОТЕНЦІАЛ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОГО НАВЧАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ТЕХНІЧНОГО ВНЗ

А. І. Дзундза, В. О. Цанов, К. Ю. Чудіна

У роботі актуалізовано виховний потенціал природничо-наукового навчання в технічному ВНЗ, доведено необхідність естетичного виховання майбутніх інженерів.

Ключові слова: природничо-наукове навчання, естетичне виховання, технічний ВНЗ.

Наразі суттєвої перебудови зазнає система вищої інженерної освіти, оскільки вона стає більш орієнтованою на європейські

